

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΣΥΛΛΟΓΗ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΥΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΕΡΕΥΝΑ

**ΒΑΘΜΟΣ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΞΕΝΑΓΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΔΞΑ

ΟΜΑΔΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΘΗΝΑ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2003

Αντί Προλόγου

Οι Αρχαιολογικοί Χώροι και οι Διαδρομές που οδηγούν σ' αυτούς αποτελούν για τον ξεναγό μέρος της εθνικής, πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς του, καθώς επίσης και τον χώρο εργασίας του. Η φύση αλλά και η θέση του επαγγέλματος επιτρέπει στους ξεναγούς να έχουν για αυτούς τους χώρους άποψη που, εκτός των ιδίων τοποθετήσεων, εκφράζει τη συνισταμένη πολλών άλλων παρατηρήσεων (επισκεπτών, υπαλλήλων των χώρων, αρχαιολόγων, καταστηματαρχών της περιοχής κτλ.).

Η οικολογική ευαισθησία του κλάδου έχει ήδη εκδηλωθεί με διάφορες ευκαιρίες (περισυλλογή απορριμμάτων από αρχαιολογικούς χώρους, οικολογικές ημερίδες στα σεμινάρια των ξεναγών, δένδροφυτεύσεις κτλ.).

Τα παραπάνω οδήγησαν το 1997 το Δ.Σ και την Επιτροπή Περιβάλλοντος του Σωματείου Διπλωματούχων Ξεναγών Αθηνών (Σ.Δ.Ξ.Α.) στην απόφαση να καταγραφούν και ιεραρχηθούν οι απόψεις των συναδέλφων, σχετικά με την καθαριότητα ή μη, συγκεκριμένων χώρων και διαδρομών.

Η έρευνα και στατιστική ανάλυση έγινε με την συνεργασία της Ομάδας Περιβάλλοντος του Ινστιτούτου Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών και το όλο εγχείρημα επαναλήφθηκε από τους ίδιους συντελεστές και με την ίδια μεθοδολογία το 2000 καθώς και το 2003.

Το 2001, στο πλαίσιο του Πανελληνίου Συνεδρίου Ξεναγών, η έρευνα πραγματοποιήθηκε και μεταξύ των μελών του Συνδέσμου Ξεναγών Θεσσαλονίκης (αποτελέσματα Φεβρουάριος 2002)*. Η ανά χείρας έρευνα είναι «επαναληπτική» (και άρα με συγκριτικά αποτελέσματα) και διεξήχθη το 2003 με συμπλήρωση ερωτηματολογίου μεταξύ των μελών του Συνδέσμου Ξεναγών Θεσσαλονίκης.

Κατ' αυτόν τον τρόπο πραγματοποιούνται σημαντικά βήματα διερεύνησης περιβαλλοντικών προβλημάτων και με την προσδοκία της ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης των αρμοδίων φορέων, δημοσιοποιούμε τα αποτελέσματα της επαναληπτικής/συγκριτικής έρευνας στη Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα.

Για το:

Σύνδεσμο Ξεναγών Θεσσαλονίκης

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Άννα Τριβέλλα

Η ΥΠΕΥΘΥΝΗ

Φωτεινή Λυκισιά/
Έφη Καλαμποκίδου

Σωματείο Διπλωματούχων Ξεναγών Αθήνας

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Άσπα Λακαφώση

Ο ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Αργύρης Αγγέλου

Σύνδεσμος Ξεναγών Θεσσαλονίκης

Αγίου Μηνά 3 Τ.Κ. 546 25

Τηλ./Fax: 2310 546037

e-mail: guideskg@otenet.gr

Επιτροπή Περιβάλλοντος

Σωματείο Διπλωματούχων Ξεναγών Αθήνας

Απόλλωνος 9^α Τ.Κ. 105 57

Τηλ.: 210 3229705, 210 3220090 Fax: 210 3239200

* Στο κείμενο αποτελεσμάτων που ακολουθεί η αρχική έρευνα που διεξήχθη σε συνεργασία με τους ξεναγούς του Συνδέσμου Ξεναγών Θεσσαλονίκης αναφέρεται ως «έρευνα 2002».

Ταυτότητα της Έρευνας

Θεωρώντας ότι η ενεργός παρέμβαση στα καιρία και ευαίσθητα θέματα που άπτονται της περιβαλλοντικής υποβάθμισης είναι υποχρέωση κάθε υπεύθυνου πολίτη και εκτιμώντας παράλληλα ότι το αντικείμενο είναι συγγενές με τα ερευνητικά ενδιαφέροντά μας, το 1997 εκπονήσαμε την έρευνα ύστερα από πρόσκληση συνεργασίας εκ μέρους του Σ.Δ.Ξ. (Αθηνών). Η συνεργασία αυτή συνεχίστηκε το 2000 και το 2003 με τις επαναληπτικές έρευνες των ξεναγών της Αθήνας. Ένα ακόμη βήμα προς τη συνέχιση της συνεργασίας, που έχει αποκτήσει πλέον μόνιμα χαρακτηριστικά, είναι και η έρευνα των απόψεων των ξεναγών Θεσσαλονίκης που πραγματοποιήθηκε το 2001 και επαναλαμβάνεται σήμερα.

Για τη αρχική διαμόρφωση του περιεχομένου του ερωτηματολογίου συνεργασθήκαμε με την Έφη Καλαμποκίδου (Σύνδεσμος Ξεναγών Θεσσαλονίκης), καθώς επίσης και με τον Αργύρη Αγγέλου (Επιτροπή Περιβάλλοντος Σ.Δ.Ξ.Α.), ενώ φέτος η συλλογή των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε με ευθύνη των ξεναγών Έφης Καλαμποκίδου και Φωτεινής Λυκιθά.

Από την Ομάδα Περιβάλλοντος του ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ, συμμετείχαν στην έρευνα:

- Θεοδωρόπουλος Κώστας, οικονομολόγος, ΕΚΚΕ
- Παναγιωτόπουλος Ανδρέας, κοινωνιολόγος - ανθρωπολόγος, εξωτερικός συνεργάτης Ομάδας Περιβάλλοντος ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ
- Τσακίρης Κώστας, οικονομολόγος - περιφερειολόγος, υπεύθυνος Ομάδας Περιβάλλοντος ΙΑΑΚ/ΕΚΚΕ

Η όλη επεξεργασία των στοιχείων των ερωτηματολογίων δεν θα ήταν εφικτή έγκαιρα αν κατά το διάστημα Ιουλίου - Αυγούστου 2003 δεν διεξαγόταν η «πρακτική άσκηση» των φοιτητών του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης:

- Αλεξίου Τατιάνα
- Ανθής Ευγένιος
- Καλλιτσουνάκη Ελένη
- Κουμαλάτσου Ελευθερία
- Κοτζαμάνης Φώτης
- Φουντούλη Αγγελική

Θέλουμε ακόμη να τονίσουμε την άφογη συνεργασία με την Επιτροπή Περιβάλλοντος του Σ.Δ.Ξ.Α. καθώς και με το Σύνδεσμο Ξεναγών Θεσσαλονίκης και ευχόμαστε τα αποτελέσματα της έρευνας να αξιοποιηθούν προς την κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος και της βελτίωσης των κακών κειμένων που εντοπίζονται.

Ομάδα Περιβάλλοντος

Ινστιτούτο Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας (ΙΑΑΚ)

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ)

Μεσογείων 14 - 18 Τ.Κ. 115 27

Τηλ.: 210 7780118, 210 7489131-5 (εσ. 505)

Fax: 210 7488435

e-mail: ktsaki@ekke.gr, www.ekke.gr/estia

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
I. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	5
II. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΞΕΝΑΓΩΝ	6
III. ΒΑΘΜΟΣ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ - ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ.....	7
<i>A. Ανάλυση Γενικών Αποτελεσμάτων</i>	<i>7</i>
<i>B. Αξιολόγηση κατά Βαθμό Καθαριότητας Αρχαιολογικών Χώρων - Διαδρομών.....</i>	<i>11</i>
<i>Γ. Βαθμολόγηση Καθαριότητας Αρχαιολογικών Χώρων - Διαδρομών κατά Νομό</i>	<i>17</i>
IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	22

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έρευνα με αντικείμενο την «Καθαριότητα των Τουριστικών Διαδρομών και Αρχαιολογικών Χώρων» ξεκίνησε το 1997 με την πρωτοβουλία της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Σωματίου Διπλωματούχων Ξεναγών (Αθηνών) και διεξήχθη με την συνεργασία της Ομάδας Περιβάλλοντος του Ινστιτούτου Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας (ΙΑΑΚ) του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ).

Η έρευνα επαναλήφθηκε το 2000 με το ίδιο ερωτηματολόγιο και τα πορίσματά της χρησιμοποιήθηκαν για μια συγκριτική ανάλυση της κατάστασης μεταξύ 1997 και 2000. Το αντικείμενο της έρευνας προκάλεσε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον όλων των ξεναγών στην Ελλάδα και βάσει των ίδιων μεθοδολογικών και τεχνικών προϋποθέσεων, το 2002 πραγματοποιήθηκε έρευνα μεταξύ των ξεναγών Θεσσαλονίκης. Ακολούθησε η τωρινή, επαναληπτική έρευνα του 2003 μεταξύ των ξεναγών της Θεσσαλονίκης και τα πορίσματά της έρχονται να επιβεβαιώσουν τη δυσμενή εικόνα της χώρας μας, αλλά και την διαρκώς συντελούμενη καταστροφή του περιβάλλοντος.

Πέραν των αλυσιδωτών αρνητικών επιπτώσεων που επιφέρει η καταστροφή αυτή σε όλους τους τομείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, παράλληλα αμαυρώνει την εικόνα που προσλαμβάνουν οι επισκέπτες - τουρίστες και πλήττει ευθέως τόσο τον τουρισμό, όσο και την αξιοπιστία της χώρας μας διεθνώς.

Η ίδια η φύση και θέση του επαγγέλματος του ξεναγού τον καθιστά καθημερινό αποδέκτη παραπόνων και πάσης φύσεως αρνητικών σχολίων εκ μέρους των τουριστών - επισκεπτών αρχαιολογικών χώρων, αλλά και των εμπλεκόμενων με τον τουρισμό καταστηματαρχών, ξενοδόχων κλπ, καθιστώντας τον «πληροφοριοδότη-κλειδί», επί του συγκεκριμένου αντικειμένου.

Τα παράπονα και τα αρνητικά σχόλια που διατυπώνονται αφορούν την καθαριότητα τόσο του οικιστικού όσο και του φυσικού περιβάλλοντος, το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών και την γενικότερη έλλειψη φροντίδας, την αμέλεια και ανευθυνότητα που χαρακτηρίζει τη στάση δημόσιων φορέων και ιδιωτών έναντι των ζωτικής σημασίας περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Οι τεράστιοι όγκοι σκουπιδιών (εστίες μόλυνσης και δυσσομίας) και τα συσσωρευμένα μπάζα κατά μήκος του εθνικού και επαρχιακού δικτύου, σε εισόδους πόλεων και χωριών, αλλά και σε χαράδρες και ρέματα, τα πτώματα ζώων σε κατάσταση αποσύνθεσης, τα ερειπωμένα αυτοκίνητα και φορτηγά που έχουν μετατραπεί σε σιδηρόμαζα κλπ συνθέτουν δυστυχώς την εικόνα που αντικρίζει κανείς και δυσφημεί την χώρα μας διαρκώς και διεθνώς.

Συμβολή στη δρομολόγηση λύσεων για την απαράδεκτη αυτή κατάσταση φιλοδοξεί ν' αποτελέσει η συγκεκριμένη έρευνα, που αφορά τους ξεναγούς της Θεσσαλονίκης και τις απόψεις που αυτοί διετύπωσαν, ως ένα ακόμη βήμα ενεργού παρέμβασης των ξεναγών στα κρίσιμα σημεία προβλήματα περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Ι. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τη διεξαγωγή της επαναληπτικής έρευνας των ξεναγών Θεσσαλονίκης χρησιμοποιήθηκε ως βάση το ερωτηματολόγιο που κατέστρωσαν σε συνεργασία, η Ομάδα Περιβάλλοντος του Ινστιτούτου Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, η Επιτροπή Περιβάλλοντος του Σωματίου Διπλωματούχων Ξεναγών Αθήνας και ο Σύνδεσμος Ξεναγών Θεσσαλονίκης.

Η έρευνα διεξήχθη στη Θεσσαλονίκη και την ευθύνη της συλλογής των ερωτηματολογίων είχαν δύο μέλη της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Συνδέσμου Ξεναγών Θεσσαλονίκης.

Προέκυψαν 43 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, ενώ ο αριθμός των ενεργών ξεναγών της Θεσσαλονίκης ανέρχεται σε 107 άτομα. Το ποσοστό των ατόμων που απάντησαν (42%) θεωρείται ιδιαίτερα ικανοποιητικό και εξασφαλίζει την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Εξάλλου οι 43 ξεναγοί που απάντησαν είναι, κατά τεκμήριο, οι πλέον δραστηριοποιημένοι με βασικό κριτήριο την συμμετοχή τους στις συλλογικές διαδικασίες του Συνδέσμου τους.

Το ερωτηματολόγιο διαρθρώνεται σε δύο βασικά σκέλη:

α) *Ατομικά στοιχεία ξεναγού.*

β) *Βαθμός καθαριότητας Αρχαιολογικών Χώρων - Διαδρομών*

Στο α σκέλος ζητούνται τα βασικά δημογραφικά-κοινωνικά χαρακτηριστικά των ξεναγών που περιλαμβάνουν τις εξής παραμέτρους:

α) Φύλο, β) Ηλικία, γ) Οικογενειακή κατάσταση, δ) Αριθμός παιδιών, ε) Χρησιμοποιούμενες επαγγελματικά ξένες γλώσσες (1^η, 2^η και 3^η), στ) Τυχόν πτυχίο Ανωτάτης ή Ανωτέρας Σχολής (εκτός της Σχολής Ξεναγών) και ζ) Χρόνια εξάσκησης του επαγγέλματος.

Στο β σκέλος ζητείται η βαθμολόγηση της καθαριότητας 12 συγκεκριμένων διαδρομών και 6 αρχαιολογικών χώρων εκ μέρους των ξεναγών, βάσει 5βάθμιας κλίμακας, που περιλαμβάνει τους εξής «κωδικούς-χαρακτηρισμούς»:

1 = Πολύ καθαρός χώρος (τέλειος)

2 = Καθαρός χώρος (αποδεκτός)

3 = Μέτριος

4 = Βρώμικος χώρος

5 = Πολύ βρώμικος χώρος (ντροπή-αίσχος)

Η επιλογή των διαδρομών και αρχαιολογικών χώρων που περιλαμβάνει το ερωτηματολόγιο έγινε βάσει του ότι τα συγκεκριμένα δρομολόγια είναι αυτά που ακολουθούνται συχνότερα απ' οποιοδήποτε άλλα στις τουριστικές περιηγήσεις στη Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα.

Παράλληλα υπάρχει ελεύθερος χώρος στο ερωτηματολόγιο, όπου μπορεί ο ερωτώμενος να διατυπώσει οποιοδήποτε πρόσθετο σχόλιο που κατά την κρίση του ανάγεται στο θέμα.

II. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΞΕΝΑΓΩΝ

Τα δημογραφικά και κοινωνικά στοιχεία των ξεναγών, που διερευνήθηκαν κατά την επιτόπια έρευνα αναλύονται κατωτέρω:

α) Φύλο: Από τους 43 απαντήσαντες, οι 40 είναι γυναίκες (ποσοστό 93%) και οι 3 άνδρες (ποσοστό 7%). Η κατανομή αυτή αποτυπώνει το γεγονός ότι η πλειονότητα των ξεναγών είναι γυναίκες.

β) Ηλικία: Η μεγαλύτερη συγκέντρωση ξεναγών παρατηρείται στην ηλικιακή ομάδα 30-49 ετών (ποσοστό 75,6%) και εν συνεχεία στην ομάδα 20-29 ετών (ποσοστό 14,6%). Η κατανομή αυτή εξασφαλίζει την αντιπροσωπευτικότητα απόψεων, διότι συσχετίζεται ευθέως με τα χρόνια εξάσκησης του επαγγέλματος και συνθέτει τις διαφορετικές προσλαμβάνουσες παραστάσεις παλαιότερων και νέων ξεναγών.

γ) Οικογενειακή κατάσταση: Το 57,1% των ερωτηθέντων είναι έγγαμοι και το 38,1% είναι άγαμοι. Το 4,8% είναι διαζευγμένοι/ες ή χήροι/ες, ποσοστό παρόμοιο με του γενικού πληθυσμού.

δ) Αριθμός παιδιών: Δεν παρατηρούνται αποκλίσεις από τα δεδομένα του γενικού πληθυσμού με το 47,4% των ερωτώμενων που είναι γονείς να έχουν ένα παιδί και το 47,4% δύο παιδιά.

ε) Ξένες γλώσσες: Καταγράφηκαν έως 3 χρησιμοποιούμενες επαγγελματικά γλώσσες από κάθε ξεναγό, ιεραρχημένες κατά συχνότητα χρήσης (και επάρκεια γνώσης). 26 ξεναγοί (ποσοστό 60,5%) χρησιμοποιούν τα Αγγλικά, είτε ως πρώτη γλώσσα (50%), είτε ως δεύτερη ή τρίτη. Ακολουθούν τα Γερμανικά που χρησιμοποιούνται από 17 ξεναγούς συνολικά (39,5%), από τους 11 (ποσοστό 26,2%) ως πρώτη γλώσσα. Το μεγάλο ποσοστό των ξεναγών που χρησιμοποιούν τα Γερμανικά εκτιμάται ότι οφείλεται στον μεγάλο αριθμό παλιννοστούντων μεταναστών από τη Γερμανία, καθώς και στην αυξημένη τουριστική ζήτηση (κυρίως προς την Χαλκιδική) από τη Γερμανία.

Η συχνότητα χρήσης των γλωσσών καθορίζεται από την προέλευση των αλλοδαπών τουριστών, ενώ η επιλογή εκμάθησης εκ μέρους των ξεναγών σχετίζεται και με τη γενικότερη κοινωνική τάση κατά χρονική συγκυρία, δηλ. παλαιότερα άκμαζαν τα Γαλλικά, ενώ αντιθέτως τα τελευταία χρόνια ανερχόμενες γλώσσες είναι τα Γερμανικά και τα Ισπανικά. Τέλος τα Αγγλικά θεωρούνται εκ των «ουκ άνευ» γλώσσα και έχουν ευρύτατη χρήση σε διαχρονική βάση.

στ) Κατοχή άλλου πτυχίου: Εκτός του πτυχίου της Σχολής Ξεναγών, το οποίο διαθέτουν όλοι οι ερωτηθέντες, το 46,2% εξ αυτών κατέχει και άλλο πτυχίο Ανωτέρας ή Ανωτάτης Σχολής.

Η διαπίστωση αυτή αποτυπώνει το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης των ξεναγών.

Όσον αφορά την κατεύθυνση των σπουδών, παρατηρείται πως το 70,5% (12 από τους 17 κατόχους άλλου πτυχίου), έχει ακολουθήσει σπουδές Αρχαιολογίας ή Ξενογλωσσης Φιλολογίας.

Οι ειδικότητες αυτές θεωρούνται συγγενείς προς το επάγγελμα των ξεναγών και οπωσδήποτε ενισχυτικές της επαγγελματικής τους επάρκειας.

ζ) Χρόνια άσκησης του επαγγέλματος: Όπως αναφέρθηκε και στην ανάλυση κατανομής σε ηλικιακές κατηγορίες, υπάρχει αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, όσον αφορά στα χρόνια άσκησης του επαγγέλματος. Το 29,3% των απαντησάντων είναι νέοι στο επάγγελμα (χρόνια άσκησης 1 έως 5), το 22% ασκεί το επάγγελμα μεταξύ 6 και 10 ετών, το 31,7% μεταξύ 11 και 20 ετών και το 17,1% άνω των 20 ετών.

Βάσει αυτών των κατανομών, υπάρχει διαχρονική θεώρηση του υπό εξέταση προβλήματος και άρα αυξάνεται η αξιοπιστία και εγκυρότητα των απαντήσεων των ερωτώμενων.

III. ΒΑΘΜΟΣ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ - ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

A. Ανάλυση Γενικών Αποτελεσμάτων

Μια πρώτη επεξεργασία (απλές κατανομές, επί τοις εκατό) των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο, όσον αφορά τον βαθμό καθαριότητας, μεταξύ των διαδρομών και των αρχαιολογικών χώρων παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί (όπου «α» και «β» στην πρώτη στήλη, εμφανίζονται αντίστοιχα τα αποτελέσματα του 2002 και 2003):

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Α/Α	ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ - ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	Βαθμός Καθαριότητας				
		1	2	3	4	5
1α	Διαδρομή Θεσ/νίκη – Λιοντάρι Αμφιπόλεως – Φίλιπποι	-	34,8	45,6	17,4	2,2
1β	Διαδρομή Θεσ/νίκη – Λιοντάρι Αμφιπόλεως – Φίλιπποι	-	22,0	58,5	17,1	2,4
2α	Αρχ. Χώρος Φιλίππων – Βαπτιστηρίου Λυδίας	12,5	33,3	47,9	2,1	4,2
2β	Αρχ. Χώρος Φιλίππων – Βαπτιστηρίου Λυδίας	7,1	47,6	33,3	7,1	4,8
3α	Διαδρομή Φίλιπποι – Καβάλα – Θεσ/νίκη (παραλιακή οδός)	-	33,3	50,0	14,6	2,1
3β	Διαδρομή Φίλιπποι – Καβάλα – Θεσ/νίκη (παραλιακή οδός)	-	26,2	52,4	21,4	-
4α	Διαδρομή Γύρος Θάσου	6,3	9,4	49,9	25,0	9,4
4β	Διαδρομή Γύρος Θάσου	-	10,3	30,8	53,8	5,1
5α	Διαδρομή Θεσ/νίκη – Κατερίνη – Δίον	6,1	38,8	38,8	16,3	-
5β	Διαδρομή Θεσ/νίκη – Κατερίνη – Δίον	9,8	48,8	29,3	4,9	7,3
6α	Αρχ. Χώρος Δίου	38,8	32,7	24,5	2,0	2,0
6β	Αρχ. Χώρος Δίου	17,5	60,0	15,0	2,5	5,0
7α	Διαδρομή Θεσ/νίκη – Βέροια – Βεργίνα	2,0	38,8	38,8	20,4	
7β	Διαδρομή Θεσ/νίκη – Βέροια – Βεργίνα	11,9	59,5	23,8	-	4,8
8α	Αρχ. Χώρος Βεργίνας	38,0	36,0	10,0	12,0	4,0
8β	Αρχ. Χώρος Βεργίνας	31,0	59,5	4,8	2,4	2,4
9α	Διαδρομή Θεσ/νίκη – Πέλλα – Βεργίνα	-	19,1	53,2	23,4	4,3
9β	Διαδρομή Θεσ/νίκη – Πέλλα – Βεργίνα	2,4	23,8	61,9	11,9	-
10α	Αρχ. Χώρος Πέλλας	13,3	48,9	37,8	-	-

10β	Αρχ. Χώρος	Πέλλας	14,3	59,5	23,8	2,4	-
11α	Διαδρομή	Πέλλα – Έδεσσα – Νάουσα	-	20,9	53,5	25,6	-
11β	Διαδρομή	Πέλλα – Έδεσσα – Νάουσα	2,4	28,6	57,1	11,9	-
12α	Διαδρομή	Θεσ/νίκη – Λάρισα – Μετέωρα	-	12,5	31,3	35,4	20,8
12β	Διαδρομή	Θεσ/νίκη – Λάρισα – Μετέωρα	-	9,5	35,7	21,4	33,3
13α	Μοναστήρια	Μετεώρων	14,6	25,0	33,3	18,8	8,3
13β	Μοναστήρια	Μετεώρων	4,7	37,2	20,9	25,6	11,6
14α	Διαδρομή	Γύρος Κασσάνδρας Χαλκιδικής	2,3	4,7	62,8	30,2	-
14β	Διαδρομή	Γύρος Κασσάνδρας Χαλκιδικής	2,5	15,0	25,0	50,0	7,5
15α	Διαδρομή	Γύρος Σιθωνίας Χαλκιδικής	2,3	9,3	62,8	18,6	7,0
15β	Διαδρομή	Γύρος Σιθωνίας Χαλκιδικής	7,1	9,5	21,4	45,2	16,7
16α	Χώρος	Σπηλαίου Πετραλώνων και Μουσείου	7,7	25,6	56,4	10,3	-
16β	Χώρος	Σπηλαίου Πετραλώνων και Μουσείου	4,8	40,5	31,0	21,4	2,4
17α	Διαδρομή	Αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης – Μουδανιά	-	18,6	60,5	20,9	-
17β	Διαδρομή	Αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης – Μουδανιά	2,4	40,5	47,6	9,5	-
18α	Διαδρομή	Βόλος – Μετέωρα	-	15,4	53,9	25,6	5,1
18β	Διαδρομή	Βόλος – Μετέωρα	-	9,8	61,0	24,4	4,9
Σα	Συνολικός Μέσος Όρος Αρχαιολογικών Χώρων και Διαδρομών		8,0	25,4	45,0	17,7	3,9
Σβ	Συνολικός Μέσος Όρος Αρχαιολογικών Χώρων και Διαδρομών		6,6	33,7	35,2	18,5	6,0

Επί του συνόλου διαδρομών και αρχαιολογικών χώρων, τα ποσοστά κατά βαθμό καθαριότητας διαμορφώνονται ως εξής:

(προκύπτουν ως μέσος όρος του συνόλου των επί μέρους απαντήσεων που αφορούν ξεχωριστά κάθε διαδρομή και κάθε αρχαιολογικό χώρο).

Σύμφωνα με την έρευνα του 2002 το 8% των απαντήσεων χαρακτηρίζει τους χώρους ως πολύ καθαρούς, το 25,4% ως καθαρούς, το 45% ως μέτριους, το 17,7% ως βρώμικους και το 3,9% ως απαράδεκτα βρώμικους.

Κατά την έρευνα του 2003 η συνολική εικόνα εμφανίζεται δυσμενέστερη αφού οι αρνητικές απαντήσεις συγκεντρώνουν το 24,5% έναντι 21,6% το 2002.

Η διαπίστωση αυτή συμβαδίζει με τις απαντήσεις στο ερώτημα για τη συνολική εικόνα της κατάστασης όπου μάλιστα τα πράγματα χρωματίζονται πιο αρνητικά.

Στο ερώτημα για τη συνολική εικόνα του υπό εξέταση θέματος συγκριτικά με το 2002 η κατάσταση που αποτυπώνεται από τους απαντήσαντες ξεναγούς είναι δυστυχώς δυσμενέστερη, καθόσον το 17,9% χαρακτηρίζει τη συνολική κατάσταση καθαριότητας των διαδρομών και των αρχαιολογικών χώρων χειρότερη (το 12,8% λίγο χειρότερη και το 5,1% πολύ χειρότερη). Ίδια χαρακτηρίζεται η κατάσταση από το 69,2% των ξεναγών και λίγο βελτιωμένη χαρακτηρίζεται από το 12,8%.

Ως αποτέλεσμα της επαναληπτικής έρευνας προκύπτει λοιπόν ότι το 87,1% των ερωτηθέντων δεν θεωρεί πως έγινε οποιαδήποτε βελτιωτική αλλαγή, εκφράζοντας έτσι και το αίτημα λήψης δραστικών μέτρων που θα συντελούσαν στην ποιοτική αναβάθμιση των αρχαιολογικών χώρων και των προς αυτούς διαδρομών.

Από την ανάλυση των συγκεντρωθέντων ερωτηματολογίων διαπιστώνεται ένας βασικός διαχωρισμός, όσον αφορά τον βαθμό καθαριότητας, μεταξύ των διαδρομών και των αρχαιολογικών χώρων.

Ομαδοποιώντας τις απαντήσεις με βαθμό 1 και 2 έχουμε (2002) ποσοστό 33,4% και με βαθμό 4 και 5 ποσοστό 21,6%. Η εικόνα αυτή διαφοροποιείται έντονα μεταξύ αρχαιολογικών

χώρων (κατά 62,2% χαρακτηρίζονται καθαροί ή πολύ καθαροί και κατά 10,1% βρώμικοι ή πολύ βρώμικοι) και διαδρομών (με αντίστοιχα ποσοστά 22,8% και 37,8%). Η ίδια βασική διάκριση μεταξύ αρχαιολογικών χώρων και διαδρομών εξακολουθεί να υφίσταται και στα αποτελέσματα της επαναληπτικής έρευνας (2003).

Η υψηλή συγκέντρωση απαντήσεων στη μεσαία βαθμίδα της κλίμακας (χαρακτηρισμός της κατάστασης ως μέτριας) παρατηρείται πολύ συχνά σε παρόμοιες έρευνες και συναρτάται με την δημιουργούμενη, στον ερωτώμενο, ψυχολογία ταύτισης με τον μέσο όρο και την επιφυλακτικότητα στη διατύπωση κατηγορηματικής γνώμης. Πάντως μεταξύ των δύο ερευνών το συγκεκριμένο ποσοστό έχει μειωθεί από 45% σε 35,2%.

Εν προκειμένω πάντως, πλην αυτής της γενικώς ισχύουσας διαπίστωσης, η επιλογή του χαρακτηρισμού με βαθμό 3 (Μέτρια) υποδηλώνει αρνητική γνώμη για την καθαριότητα, δεδομένου ότι ο βαθμός 2 αντιστοιχεί στον χαρακτηρισμό «αποδεκτός» και έτσι χρωματίζει αρνητικά τον βαθμό 3.

Εάν λοιπόν προσμετρηθεί στον αρνητικό χαρακτηρισμό καθαριότητας, τμήμα της επιλογής του βαθμού 3, η διαμορφούμενη εικόνα είναι πολύ πιο ανησυχητική.

Ενισχυτικό επιχείρημα μιας τέτοιας θεώρησης αποτελεί το γεγονός ότι η συγκέντρωση απαντήσεων που χαρακτηρίζουν ως μέτρια την καθαριότητα είναι εμφανώς μεγαλύτερη στις διαδρομές (ποσοστό 42%) έναντι των αρχαιολογικών χώρων (ποσοστό 21,5%).

Εξετάζοντας μεμονωμένα καθεμιά από τις 12 διαδρομές και κάθε έναν από τους 6 αρχαιολογικούς χώρους, παρατηρούμε τα εξής:

1) Αρχαιολογικοί χώροι:

Κατά την έρευνα του 2002 ο αρχαιολογικός χώρος της Βεργίνας χαρακτηρίζεται ως ο πιο καθαρός με ποσοστό θετικών απαντήσεων 74%, και ακολουθεί ο αρχαιολογικός χώρος του Δίου με ποσοστό 71,5%.

Αντιθέτως τα Μοναστήρια Μετεώρων με θετικές απαντήσεις σε ποσοστό 39,6% και ο αρχαιολογικός χώρος Φιλίππων-Βαππιστηρίου Λυδίας με 45,8% συγκεντρώνουν τις λιγότερο ευνοϊκές κρίσεις.

Η εικόνα δεν μεταβάλλεται σημαντικά και κατά το 2003, οπότε τα Μετέωρα (41,9%) και το Βαππιστήριο της Λυδίας (54,7%) παρουσιάζουν βελτιωμένα ποσοστά, καθώς και το Δίον (77,5%) και η Βεργίνα (90,5%).

2) Διαδρομές:

Κατά την έρευνα του 2002 τα θετικότερα σχόλια απέσπασε η διαδρομή Θεσ/νίκη-Κατερίνη-Δίον (44,9%) και ακολούθως η διαδρομή Θεσ/νίκη-Βέροια-Βεργίνα (40,8%). Κατά το 2003 η εικόνα βελτιώνεται με αντίστοιχα ποσοστά των συγκεκριμένων διαδρομών 58,6% και 71%.

Θετικότερη γνώμη διατυπώνεται και για ορισμένες άλλες διαδρομές, όπως π.χ. το Αεροδρόμιο Θεσ/νίκης-Μουδανιά (με το 18,6% του 2002 να ανέρχεται σε 42,9% το 2003).

Παρ' όλα αυτά σε ορισμένες περιπτώσεις η κατάσταση εμφανίζεται δυσμενέστερη, όπως: για το Γύρο Θάσου (με θετικές απαντήσεις σε ποσοστό 15,7% το 2002 και 10,3% το 2003) και την διαδρομή Βόλος-Μετέωρα (με 15,4% και 9,8% αντιστοίχως).

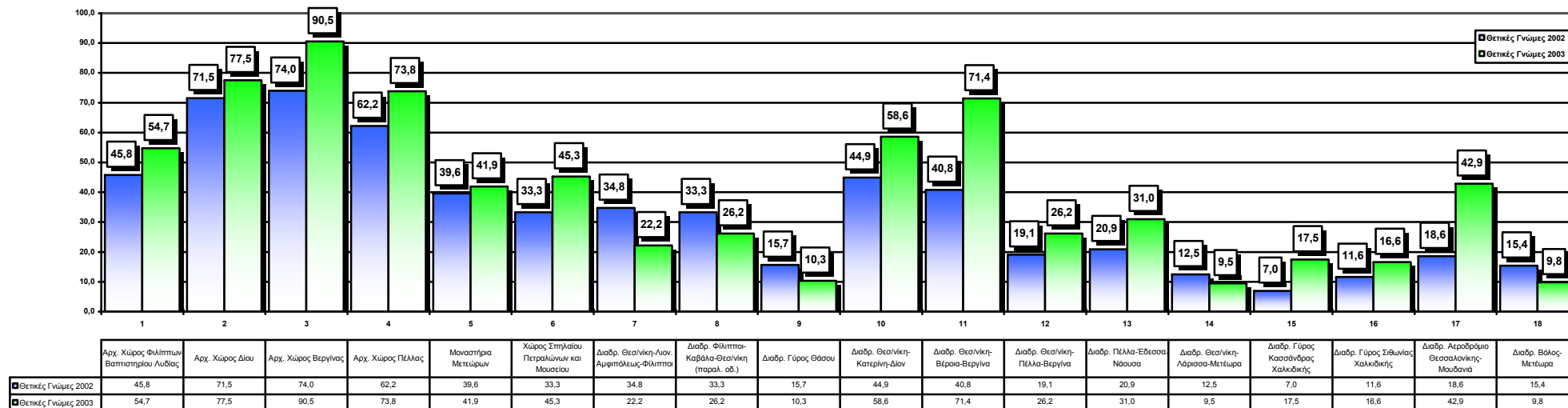
Η κατάσταση εμφανίζεται ιδιαίτερος επιβαρημένη στις διαδρομές της Χαλκιδικής, όπου μεταξύ των δύο ερευνών μειώθηκαν πολύ οι απαντήσεις που χαρακτηρίζουν μέτρια την καθαριότητα, με αποτέλεσμα το σύνολο των αρνητικών γνώμων να παρουσιάζει σημαντική αύξηση. Έτσι, ο Γύρος Κασσάνδρας συγκέντρωσε κατά την έρευνα του 2002 σύνολο αρνητικών γνώμων σε ποσοστό 30,2%, ενώ το 2003 ανήλθε σε 57,5%. Αντιστοίχως ο Γύρος Σιθωνίας συγκέντρωσε ποσοστό αρνητικών γνώμων 25,6% και παρουσιάζοντας δυσμενέστερη εικόνα το 2003 ανήλθε σε 61,9%.

Ως γενικότερη διαπίστωση εμφανίζεται βελτίωση στις περιαστικές διαδρομές της Θεσσαλονίκης, επιδείνωση της εικόνας στις τουριστικές διαδρομές της Χαλκιδικής, ενώ προβληματικές παραμένουν όλες οι διαδρομές προς Μετέωρα (από Θεσσαλονίκη-Λάρισα αλλά και Βόλο) και ο Γύρος Θάσου.

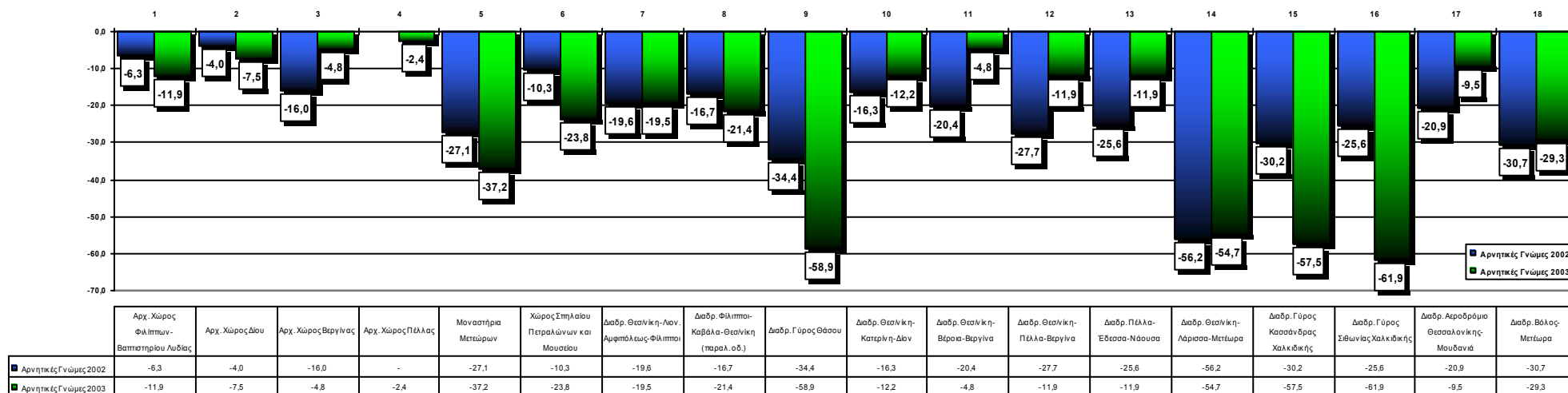
Στο έγχρωμο γράφημα που ακολουθεί απεικονίζονται οι θετικές (κωδικοί 1+2) και αντίστροφα οι αρνητικές (κωδικοί 4+5) γνώμες ανά Αρχαιολογικό Χώρο-Διαδρομή. (Μπλε χρώμα 2002, πράσινο χρώμα 2003).

Διάγραμμα Πίνακα 1

Θετικές Γνώμες 2002 - 2003

Αρνητικές Γνώμες 2002 - 2003

3) Πρόσθετα σχόλια των ερωτώμενων:

Κατά την έρευνα του 2002, εκτός από την βαθμολόγηση και τον χαρακτηρισμό του επιπέδου καθαριότητας των αρχαιολογικών χώρων και των κατευθυνόμενων προς και από αυτούς διαδρομών, αρκετοί ερωτηθέντες (14 από τους 52) προέβησαν σε πρόσθετα σχόλια επί του θέματος, τα οποία ομαδοποιήθηκαν ως εξής:

α) 9 ερωτώμενοι (17,3%) διατύπωσαν αρνητικά σχόλια και μετέφεραν παράπονα, των οποίων γίνονται συχνά αποδέκτες εκ μέρους των τουριστών σχετικά με την υγιεινή, την καθαριότητα και την γενικότερη εικόνα που παρουσιάζουν οι τουαλέτες.

β) 5 ερωτώμενοι (9,6%) προέβησαν σε γενικότερα σχόλια για την καθαριότητα των διαδρομών και των αρχαιολογικών χώρων και εντόπισαν ελλείψεις (π.χ. κάλαθοι αχρήστων, προσωπικό φύλαξης και καθαριότητας κλπ.) ολοκληρώνοντας την διαμόρφωση της αρνητικής εικόνας που προκύπτει και από τις υπόλοιπες απαντήσεις τους.

Στην έρευνα του 2003 δεν διατυπώθηκαν πρόσθετα σχόλια των ερωτωμένων. Κοινή όμως διαπίστωση των Θεσσαλονικέων ξεναγών από προσωπικές συζητήσεις μαζί τους ήταν:

α) ότι κυρίως ο αρχαιολογικός χώρος της Βεργίνας, που συγκεντρώνει τα θετικότερα σχόλια του συνόλου σχεδόν των ξεναγών, αλλά και οι αρχαιολογικοί χώροι Δίου και Πέλλας αντιμετωπίζουν έντονο πρόβλημα εξαιτίας των σχολικών εκδρομών του Μαΐου (δεδομένου του μεγάλου αριθμού επισκεπτών σε μικρό χρονικό διάστημα), οπότε και αμαυρώνεται η θετική εικόνα τους μιας και οι μαθητές ρυπαίνουν τους αρχαιολογικούς χώρους και τις πέριξ περιοχές. Εδώ βέβαια, τίθεται ζήτημα αγωγής των μαθητών αλλά και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, το οποίο οφείλουν να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί και τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ) που υλοποιούνται στα σχολεία.

β) ότι η κατάσταση στις τουριστικές περιοχές της Χαλκιδικής είναι απεριγράπτη και οι απαντήσεις των ξεναγών δεν επαρκούν να περιγράψουν όλο το μέγεθος του προβλήματος. Αυξημένη ρύπανση, σωροί σκουπιδιών, μπάζα, θόρυβος και όχληση από τους εκδρομείς, αχαρακτήριστη κυκλοφοριακή αγωγή και αμφισβητούμενο επίπεδο παροχής υπηρεσιών συνθέτουν μία απaráδεκτη εικόνα, που όχι μόνο δεν παρουσιάζει καμία βελτίωση, αλλά αντίθετως επιδεινώνεται, εφ' όσον και εφέτος όπως μας πληροφορήσαν επικρατεί η ίδια, έντονα αρνητική κατάσταση.

B. Αξιολόγηση κατά Βαθμό Καθαριότητας Αρχαιολογικών Χώρων - Διαδρομών

Για ν' αποτυπωθεί παραστατικά η διαμορφωμένη κατάσταση, όσον αφορά στην καθαριότητα αρχαιολογικών χώρων και διαδρομών, επιχειρήθηκε η απόλυτη ιεράρχηση του βαθμού καθαριότητας.

Μεθοδολογικά, η διαδικασία γι' αυτήν την ιεράρχηση ήταν οι εξής:

α) Ομαδοποιήθηκαν οι **θετικές** απαντήσεις (**κωδικοί 1 και 2**), καθώς και οι **αρνητικές** (**κωδικοί 4 και 5**).

β) Χρησιμοποιήθηκε συντελεστής στάθμισης της βαθμολόγησης που κατά περίπτωση ήταν:

+2 για τις θετικές απαντήσεις (κωδικοί 1 και 2)

0 για τον χαρακτηρισμό «μέτρια» (κωδικός 3)

-2 για τις αρνητικές απαντήσεις (κωδικοί 4 και 5)

Κατ' αυτόν τον τρόπο προέκυψε η απόλυτη ιεράρχηση κατά βαθμό καθαριότητας που παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα (όπου «α» και «β» στην πρώτη στήλη, εμφανίζονται αντίστοιχα τα αποτελέσματα του 2002 και 2003):

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

A/A	Αρχ. Χώρος/Διαδρομή	(1+2)	(3)	(4+5)	2(1+2)	2(4+5)	+/-	Δείκτης	α/α κατά δείκτη
1α	Αρχ. Χώρος Φιλίππων-Βαπτιστηρίου Λυδίας	45,8	47,9	6,3	916	126	+	790	4
1β	Αρχ. Χώρος Φιλίππων-Βαπτιστηρίου Λυδίας	54,7	33,3	11,9	1094	238	+	856	6
2α	Αρχ. Χώρος Δίου	71,5	24,5	4,0	1430	80	+	1350	1
2β	Αρχ. Χώρος Δίου	77,5	15,0	7,5	1550	150	+	1400	3
3α	Αρχ. Χώρος Βεργίνας	74,0	10,0	16,0	1480	320	+	1160	3
3β	Αρχ. Χώρος Βεργίνας	90,5	4,8	4,8	1810	96	+	1714	1

4α	Αρχ. Χώρος Πέλλας	62,2	37,8	-	1244	-	+	1244	2
4β	Αρχ. Χώρος Πέλλας	73,8	23,8	2,4	1476	48	+	1428	2
5α	Μοναστήρια Μετεώρων	39,6	33,3	27,1	792	542	+	250	10
5β	Μοναστήρια Μετεώρων	41,9	20,9	37,2	838	744	+	94	12
6α	Χώρος Σπηλαίου Πετραλώνων και Μουσείου	33,3	56,4	10,3	666	206	+	460	6
6β	Χώρος Σπηλαίου Πετραλώνων και Μουσείου	45,3	31,0	23,8	906	476	+	430	8
7α	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Λιον. Αμφιπόλεως-Φίλιπποι	34,8	45,6	19,6	696	392	+	304	9
7β	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Λιον. Αμφιπόλεως-Φίλιπποι	22,2	58,5	19,5	444	390	+	54	13
8α	Διαδρ. Φίλιπποι-Καβάλα-Θεσ/νίκη (παραλ. οδ.)	33,3	50,0	16,7	666	334	+	332	8
8β	Διαδρ. Φίλιπποι-Καβάλα-Θεσ/νίκη (παραλ. οδ.)	26,2	52,4	21,4	524	428	+	96	11
9α	Διαδρ. Γύρος Θάσου	15,7	49,9	34,4	314	688	-	374	16
9β	Διαδρ. Γύρος Θάσου	10,3	30,8	58,9	206	1178	-	972	18
10α	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Κατερίνη-Δίον	44,9	38,8	16,3	898	326	+	572	5
10β	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Κατερίνη-Δίον	58,6	29,3	12,2	1172	244	+	928	5
11α	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Βέροια-Βεργίνα	40,8	38,8	20,4	816	408	+	408	7
11β	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Βέροια-Βεργίνα	71,4	23,8	4,8	1428	96	+	1332	4
12α	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Πέλλα-Βεργίνα	19,1	53,2	27,7	382	554	-	172	13
12β	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Πέλλα-Βεργίνα	26,2	61,9	11,9	524	238	+	286	10
13α	Διαδρ. Πέλλα-Έδεσσα-Νάουσα	20,9	53,5	25,6	418	512	-	94	12
13β	Διαδρ. Πέλλα-Έδεσσα-Νάουσα	31,0	57,1	11,9	620	238	+	382	9
14α	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Λάρισα-Μετέωρα	12,5	31,3	56,2	250	1124	-	874	18
14β	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Λάρισα-Μετέωρα	9,5	35,7	54,7	190	1094	-	904	16
15α	Διαδρ. Γύρος Κασσάνδρας Χαλκιδικής	7,0	62,8	30,2	140	604	-	464	17
15β	Διαδρ. Γύρος Κασσάνδρας Χαλκιδικής	17,5	25,0	57,5	350	1150	-	800	15
16α	Διαδρ. Γύρος Σιθωνίας Χαλκιδικής	11,6	62,8	25,6	232	512	-	280	14
16β	Διαδρ. Γύρος Σιθωνίας Χαλκιδικής	16,6	21,4	61,9	332	1238	-	906	17
17α	Διαδρ. Αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης-Μουδανιά	18,6	60,5	20,9	372	418	-	46	11
17β	Διαδρ. Αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης-Μουδανιά	42,9	47,6	9,5	858	190	+	668	7
18α	Διαδρ. Βόλος-Μετέωρα	15,4	53,9	30,7	308	614	-	306	15
18β	Διαδρ. Βόλος-Μετέωρα	9,8	61,0	29,3	196	586	-	390	14

Όσον αφορά την κατάταξη αρχαιολογικών χώρων και διαδρομών δεν παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές μεταξύ των δύο ερευνών (2002 και 2003).

Ο αρχαιολογικός χώρος της Βεργίνας καταλαμβάνει την 1^η θέση (έναντι της 3^{ης} του 2002), ενώ ο αρχαιολογικός χώρος του Δίου υποχωρεί στην 3^η θέση (από την 1^η αντιστοίχως του 2002), με τον αρχαιολογικό χώρο της Πέλλας να παραμένει σταθερά 2^{ος}.

Οι πιο αξιοσημείωτες θετικές ανακατατάξεις αφορούν τη διαδρομή Αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης-Μουδανιά (από την 11^η θέση στην 7^η), τη διαδρομή Θεσσαλονίκη-Βέροια-Βεργίνα (από την 7^η θέση στην 4^η) και τη διαδρομή Θεσσαλονίκη-Πέλλα-Βεργίνα (από την 13^η θέση στην 10^η).

Αντιθέτως αρνητικές ανακατατάξεις παρατηρούνται στον Γύρο Σιθωνίας (από την 14^η θέση στην 17^η), τη διαδρομή Θεσσαλονίκη-Φίλιπποι (από την 9^η στην 13^η) και στον Γύρο Θάσου (από την 16^η στην 18^η).

Κατά αυτό τον τρόπο για τους αρχ. χώρους (οι οποίοι έχουν όλοι δείκτη με θετικό πρόσημο), η ποσοστιαία συμβολή στη συνολική θετική αυτή εικόνα είναι κατ' αρχαιολογικό χώρο:

Αρχαιολογικοί Χώροι

Αρχαιολογικοί Χώροι	2002		2003	
	Απόλυτα Νούμερα	%	Απόλυτα Νούμερα	%
Αρχ. Χώρος Δίου	1350	25,7	1400	23,6
Αρχ. Χώρος Πέλλας	1244	23,7	1428	24,1
Αρχ. Χώρος Βεργίνας	1160	22,1	1714	28,9
Αρχ. Χώρος Φιλίππων-Βαππιστηρίου Λυδίας	790	15,0	856	14,5
Χώρος Σπηλαίου Πετραλώνων και Μουσείου	460	8,8	430	7,3
Μοναστήρια Μετεώρων	250	4,8	94	1,6
Σύνολο	5254	100%	5922	100%

Όσον αφορά στις διαδρομές, για εκείνες που έχουν δείκτη με θετικό πρόσημο η συμβολή τους στη συνολική θετική εικόνα έχει ποσοστιαία ως εξής:

Διαδρομές (θετικές γνώμες)

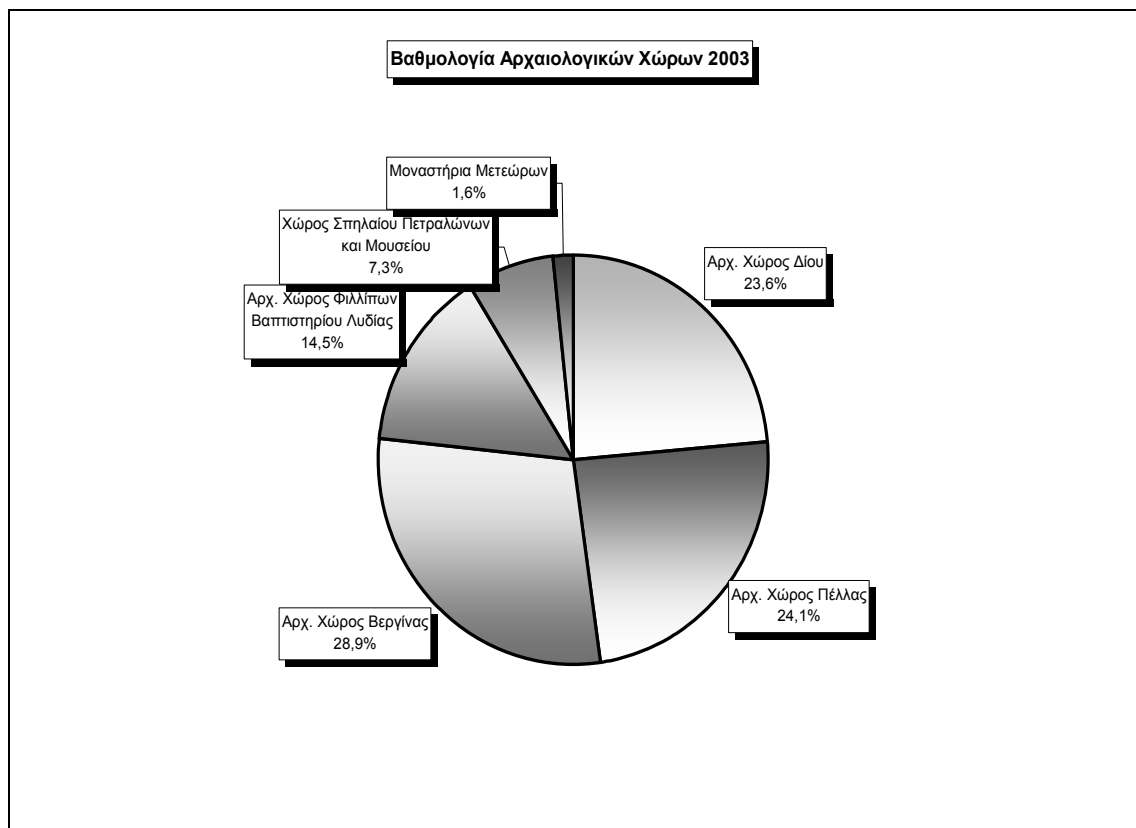
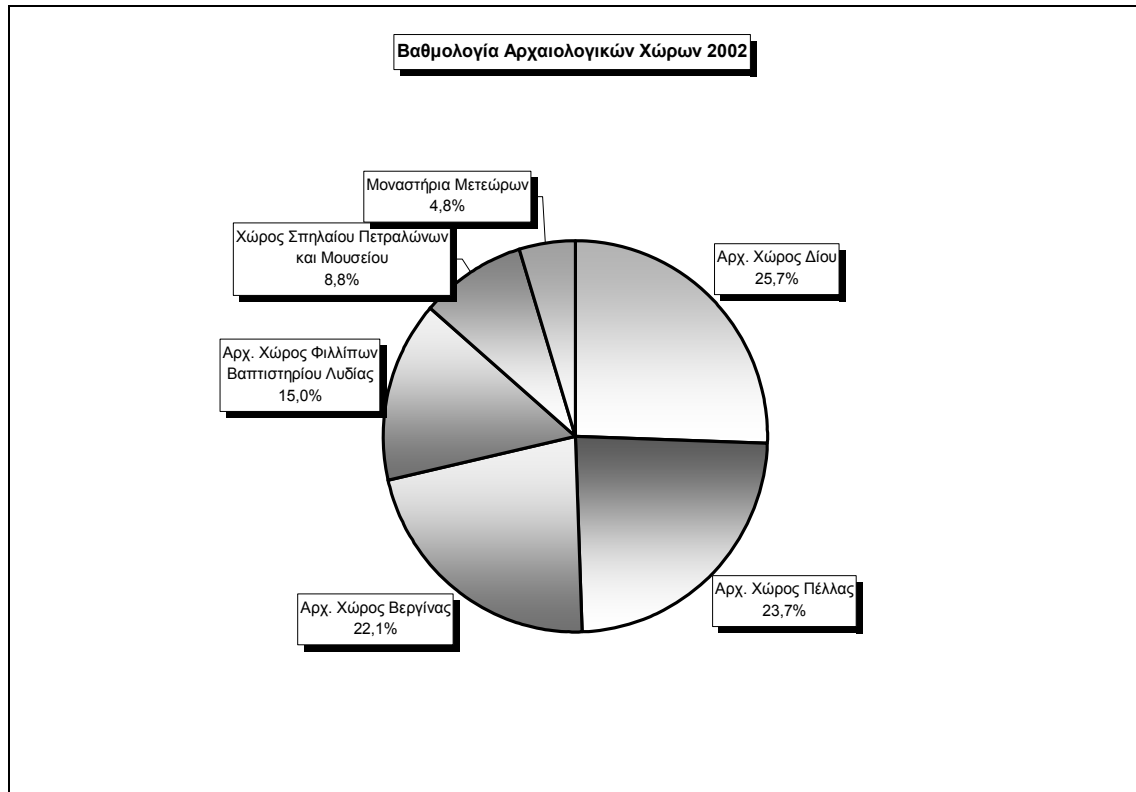
Διαδρομές (+)	2002		2003	
	Απόλυτα Νούμερα	%	Απόλυτα Νούμερα	%
Διαδρ. Θεσ/νίκη-Κατερίνη-Δίον	572	35,4	928	24,8
Διαδρ. Θεσ/νίκη-Βέροια-Βεργίνα	408	25,2	1332	35,6
Διαδρ. Φίλιπποι-Καβάλα-Θεσ/νίκη (παραλ. οδ.)	332	20,5	96	2,6
Διαδρ. Θεσ/νίκη-Λιον. Αμφιπόλεως-Φίλιπποι	304	18,8	54	1,4
Διαδρ. Θεσ/νίκη-Πέλλα-Βεργίνα	-	-	286	7,6
Διαδρ. Πέλλα-Έδεσσα-Νάουσα	-	-	382	10,2
Διαδρ. Αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης-Μουδανιά	-	-	668	17,8
Σύνολο	1616	100%	3746	100%

Αντιστοίχως στην αρνητική εικόνα συμβάλλουν οι διαδρομές που έχουν δείκτη με αρνητικό πρόσημο και η ποσοστιαία συμβολή τους είναι:

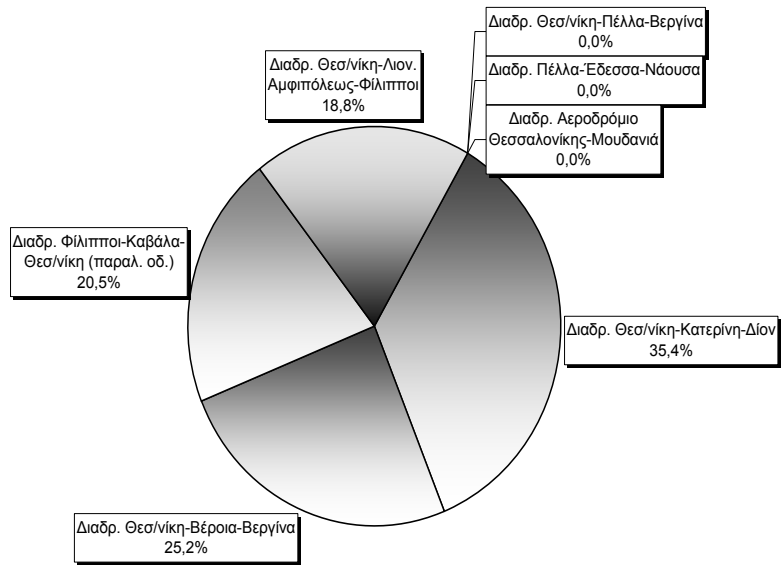
Διαδρομές (αρνητικές γνώμες)

Διαδρομές (-)	2002		2003	
	Απόλυτα Νούμερα	%	Απόλυτα Νούμερα	%
Διαδρ. Θεσ/νίκη-Λάρισα-Μετέωρα	-874	33,5	-904	22,8
Διαδρ. Γύρος Κασσάνδρας Χαλκιδικής	-464	17,8	-800	20,1
Διαδρ. Γύρος Θάσου	-374	14,3	-972	24,5
Διαδρ. Βόλος-Μετέωρα	-306	11,7	-390	9,8
Διαδρ. Γύρος Σιθωνίας Χαλκιδικής	-280	10,7	-906	22,8
Διαδρ. Θεσ/νίκη-Πέλλα-Βεργίνα	-172	6,6	-	-
Διαδρ. Πέλλα-Έδεσσα-Νάουσα	-94	3,6	-	-
Διαδρ. Αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης-Μουδανιά	-46	1,8	-	-
Σύνολο	-2610	100%	-3972	100%

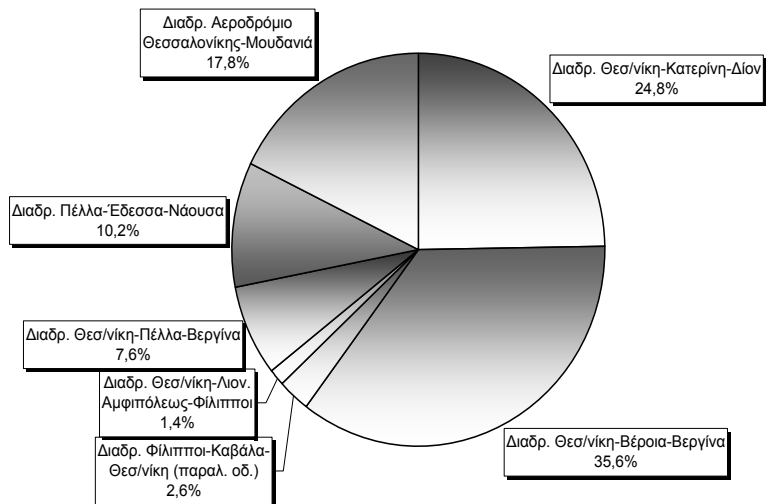
Η γραφική απεικόνιση των ανωτέρω τριών κατηγοριών αποτελεσμάτων παρουσιάζεται στα διαγράμματα που ακολουθούν.

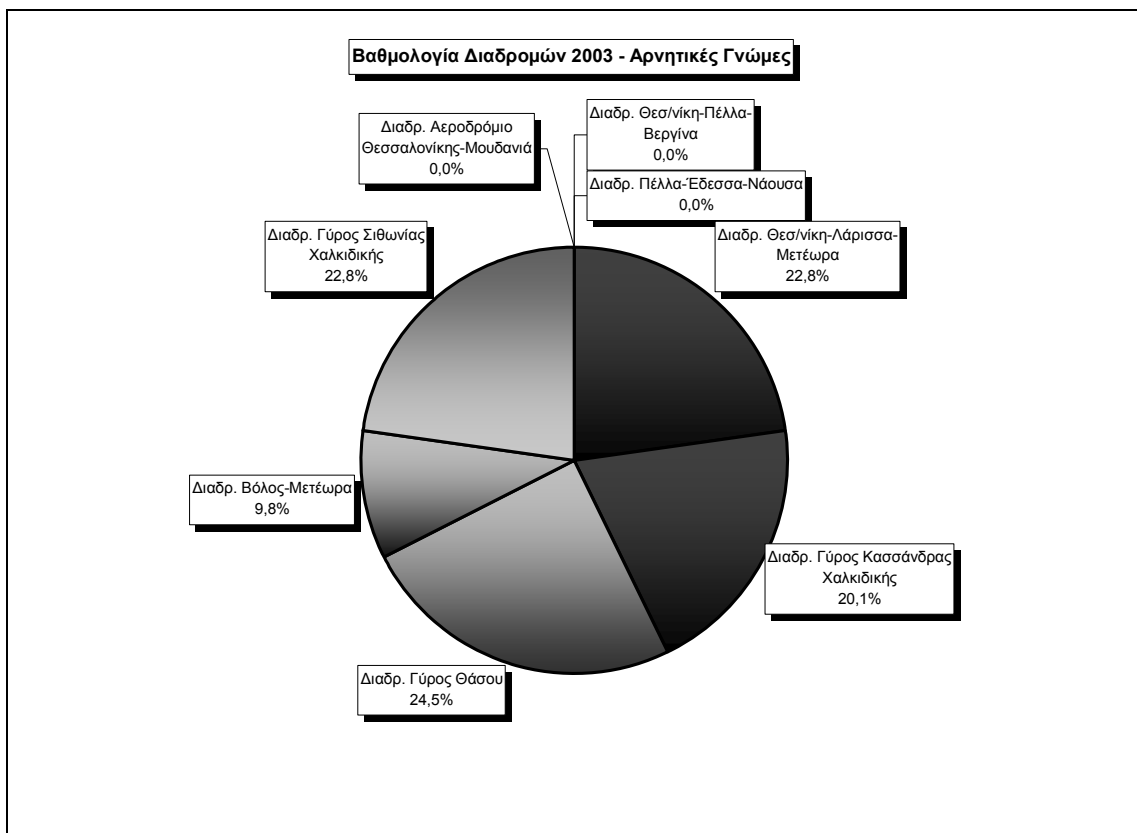
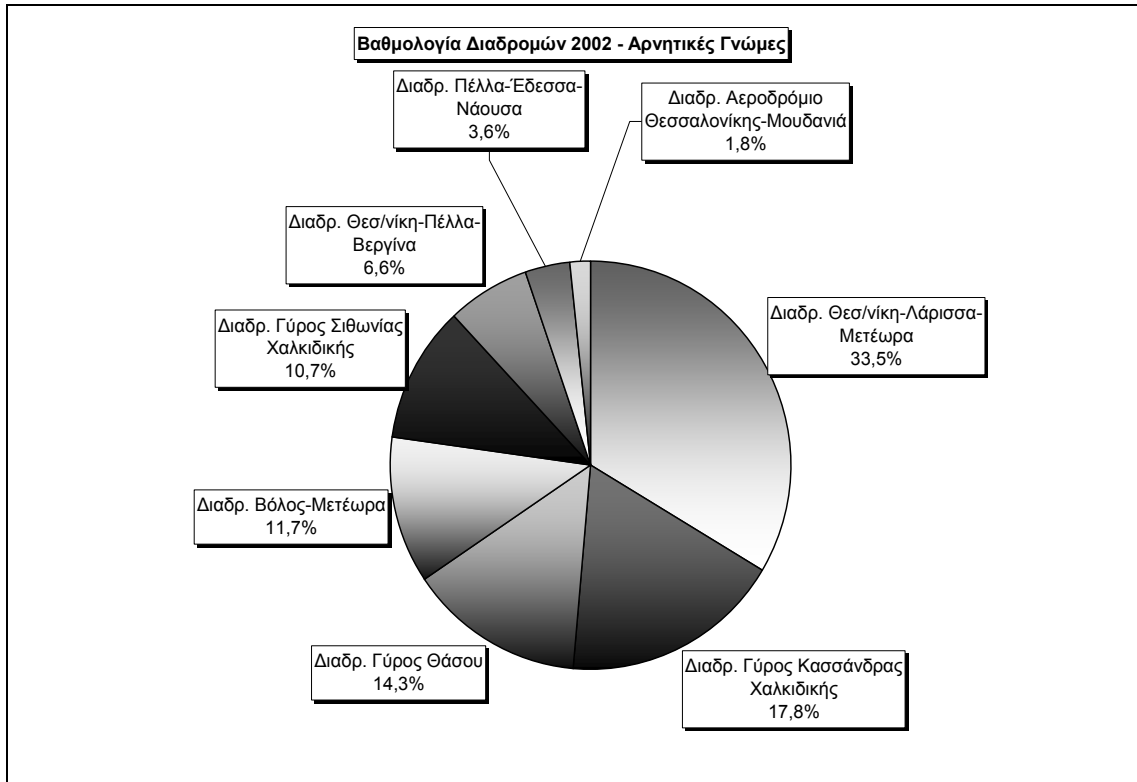

Βαθμολογία Διαδρομών 2002 - Θετικές Γνώμες

Βαθμολογία Διαδρομών 2003 - Θετικές Γνώμες

Γ. Βαθμολόγηση Καθαριότητας Αρχαιολογικών Χώρων - Διαδρομών κατά Νομό

Οι αρνητικές κυρίως διαπιστώσεις που, σε γενικές γραμμές, κυριαρχούν για τις περισσότερες διαδρομές, μας οδήγησαν στην προσπάθεια κατάταξης των Νομών κατά επίπεδο καθαριότητας των διαδρομών, οι οποίες τους διασχίζουν και χρησιμοποιούνται από τον «οργανωμένο τουρισμό». Από την ανάλυση αυτή εξαιρέθηκε η βαθμολόγηση των αρχαιολογικών χώρων διότι, εκτός του ότι είναι θετική, δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα Νομαρχιακών ή Δημοτικών Αρχών, αλλά του Υπουργείου Πολιτισμού.

Με τον τρόπο αυτό ενώ επισημαίνονται τα θετικά σχόλια, παράλληλα όμως εντοπίζονται κυρίως τα αρνητικά, ούτως ώστε διαμορφώνεται μια συνολική εικόνα, βάσει της οποίας μπορεί να σχεδιασθεί η βελτίωση αυτής της απαράδεκτης κατάστασης. Διευκρινίζεται ότι για την κατάταξη που ακολουθεί, δεν επιμερίστηκαν οι χιλιομετρικές αποστάσεις των διαδρομών κατά Νομό, αλλά θεωρήθηκε πως ο βαθμός καθαριότητας κάθε διαδρομής αφορά εξίσου τους Νομούς από όπου διέρχεται, είτε κατά μικρό τμήμα είτε κατά μεγαλύτερο.

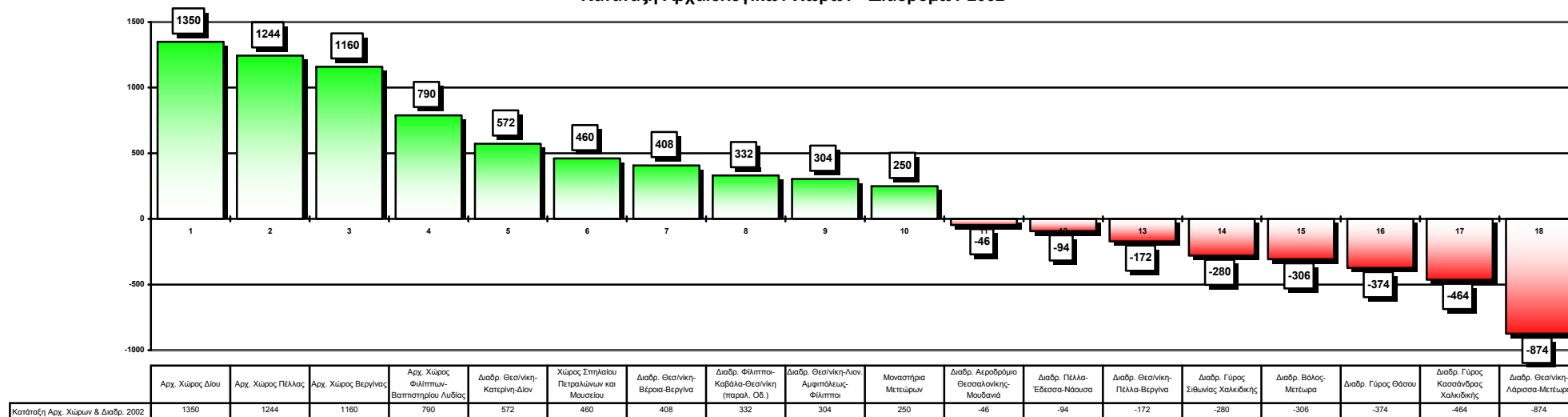
Ο πίνακας 3 που ακολουθεί εμφανίζει τον βαθμό καθαριότητας Αρχαιολογικών Χώρων και Διαδρομών (αξιολογούμενο βάσει των κριτηρίων του πίνακα 2) αναφέροντας, παράλληλα, τη Νομαρχία (ή Νομαρχίες) που είναι αρμόδιες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

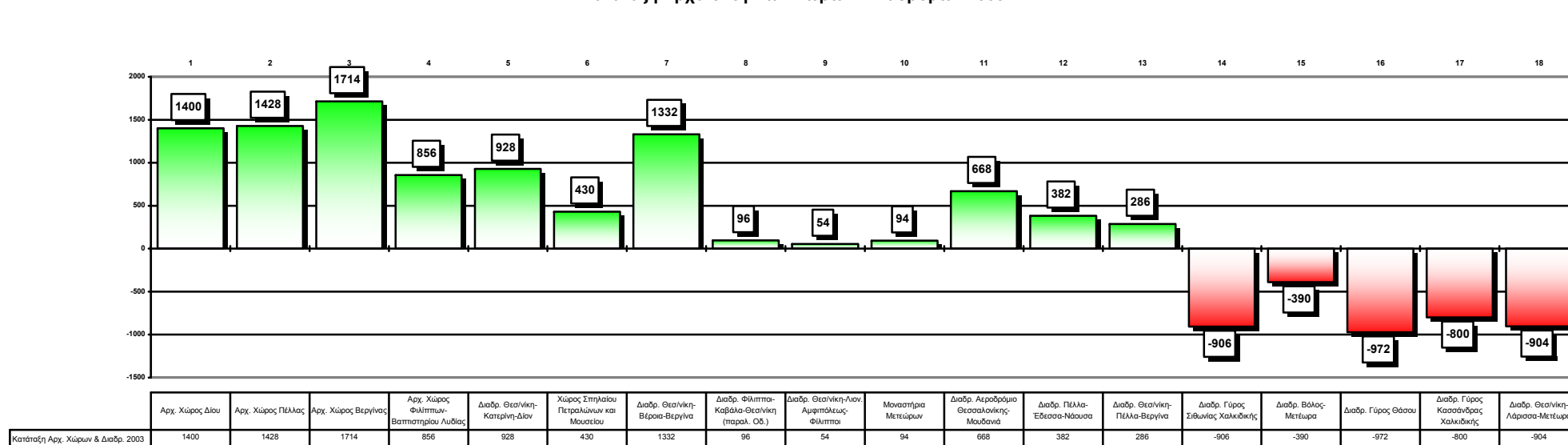
Α/Α	Αρχαιολογικός Χώρος/Διαδρομή	Βαθμολογία		Αρμοδιότητα κατά Νομαρχία
		2002	2003	
1	Αρχ. Χώρος Δίου	1350	1400	(Πιερίας)
2	Αρχ. Χώρος Πέλλας	1244	1428	(Πέλλας)
3	Αρχ. Χώρος Βεργίνας	1160	1714	(Ημαθίας)
4	Αρχ. Χώρος Φιλίππων-Βαπτιστηρίου Λυδίας	790	856	(Καβάλας)
5	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Κατερίνη-Δίον	572	928	Θεσ/νίκης, Πιερίας, Ημαθίας
6	Χώρος Σπηλαίου Πετραλώνων και Μουσείου	460	430	(Χαλκιδικής)
7	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Βέροια-Βεργίνα	408	1332	Ημαθίας, Θεσ/νίκης
8	Διαδρ. Φίλιπποι-Καβάλα-Θεσ/νίκη (παραλ. Οδ.)	332	96	Θεσ/νίκης, Σερρών, Καβάλας
9	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Λιον. Αμφιπόλεως-Φίλιπποι	304	54	Θεσ/νίκης, Σερρών, Καβάλας
10	Μοναστήρια Μετεώρων	250	94	(Τρικάλων)
11	Διαδρ. Αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης-Μουδανιά	-46	668	Θεσ/νίκης, Χαλκιδικής
12	Διαδρ. Πέλλα-Έδεσσα-Νάουσα	-94	382	Ημαθίας, Πέλλας
13	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Πέλλα-Βεργίνα	-172	286	Ημαθίας, Πέλλας, Θεσ/νίκης
14	Διαδρ. Γύρος Σιθωνίας Χαλκιδικής	-280	-906	Χαλκιδικής
15	Διαδρ. Βόλος-Μετέωρα	-306	-390	Μαγνησίας, Λαρίσης, Τρικάλων
16	Διαδρ. Γύρος Θάσου	-374	-972	Καβάλας
17	Διαδρ. Γύρος Κασσάνδρας Χαλκιδικής	-464	-800	Χαλκιδικής
18	Διαδρ. Θεσ/νίκη-Λάρισα-Μετέωρα	-874	-904	Λαρίσης, Τρικάλων, Πιερίας, Ημαθίας, Θεσ/νίκης

Διάγραμμα Πίνακα 3

Κατάταξη Αρχαιολογικών Χώρων - Διαδρομών 2002

Κατάταξη Αρχαιολογικών Χώρων - Διαδρομών 2003

Βάσει του προηγούμενου πίνακα ο καθορισμός θετικών και αρνητικών γνώμων κατά νομό εμφανίζεται στον ακόλουθο πίνακα 4.

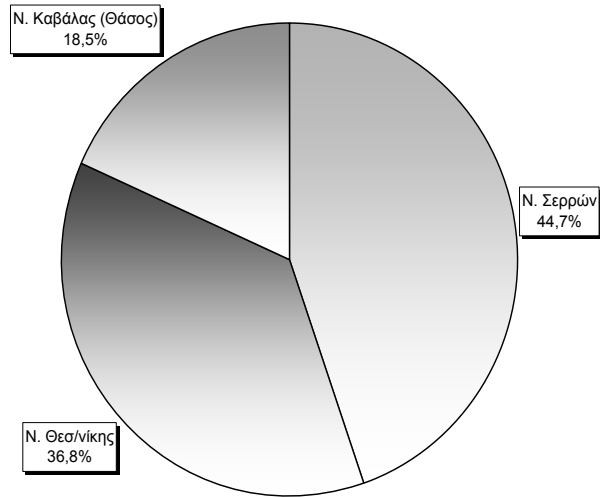
ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΝΟΜΟΙ	2002					2003				
	Θετικά		Αρνητικά		Κατάταξη	Θετικά		Αρνητικά		Κατάταξη
	Απόλυτες Τιμές	%	Απόλυτες Τιμές	%		Απόλυτες Τιμές	%	Απόλυτες Τιμές	%	
Σερρών	636	44,7			1	150	2,8			4
Θεσσαλονίκης	524	36,8			2	2460	46,2			1
Καβάλας (Θάσος)	262	18,5			3			-822	17,0	7
Ημαθίας			-160	3,8	4	2024	38,0			2
Πέλλας			-266	6,4	5	668	12,5			3
Πιερίας			-302	7,2	6	24	0,5			5
Μαγνησίας			-306	7,3	7			-390	8,1	6
Χαλκιδικής			-790	18,9	8			-1038	21,5	8
Τρικάλων			-1180	28,2	9			-1294	26,7	9
Λαρίσης			-1180	28,2	10			-1294	26,7	10
Σύνολο	1422	100,0%	-4184	100,0%		5326	100,0%	-4838	100,0%	

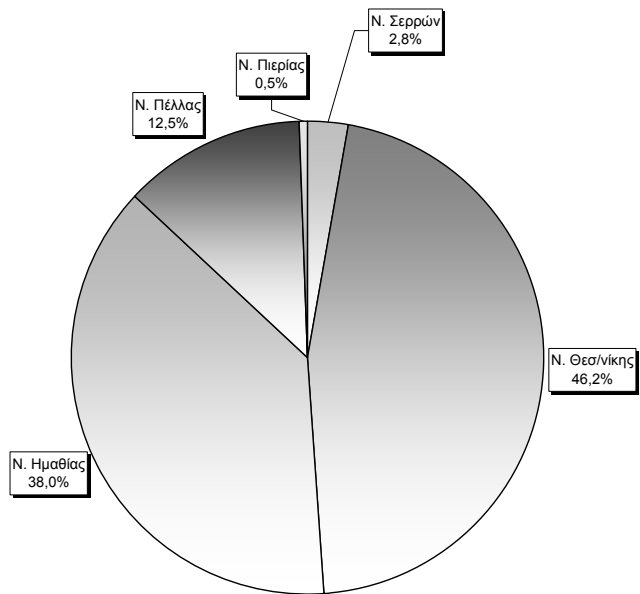
Η σύγκριση αποτελεσμάτων της έρευνας του 2003 με την αντίστοιχη του 2002 αναδεικνύει τα εξής χαρακτηριστικά ευρήματα:

1. Οι βελτιωμένες βαθμολογίες των διαδρομών που διέρχονται από το Νομό Θεσσαλονίκης οδηγούν το συγκεκριμένο Νομό να καταλάβει την 1^η θέση της σχετικής κατάταξης (από την 2^η)
2. Οι Νομοί Ημαθίας και Πέλλας, λόγω των υψηλότερων βαθμολογιών των διερχόμενων διαδρομών βελτιώνουν την κατάταξή τους (από 4^{ος} και 5^{ος} αντιστοίχως σε 3^ο και 2^ο)
3. Αντιθέτως οι αρνητικές γνώμες για τον Γύρο της Θάσου υποβιβάζουν το Νομό Καβάλας από την 4^η στην 7^η θέση.
4. Ο Νομός Χαλκιδικής (με την μαζική τουριστική ανάπτυξη που τον χαρακτηρίζει) διατηρείται σε χαμηλή θέση (8^{ος} συγκεκριμένα και πάλι), καθώς και οι Νομοί Τρικάλων και Λαρίσης (με βασική αιτία τα αρνητικά σχόλια των διαδρομών προς Μετέωρα) καταλαμβάνουν και πάλι τις δύο τελευταίες θέσεις (9^{ος} και 10^{ος} αντιστοίχως).

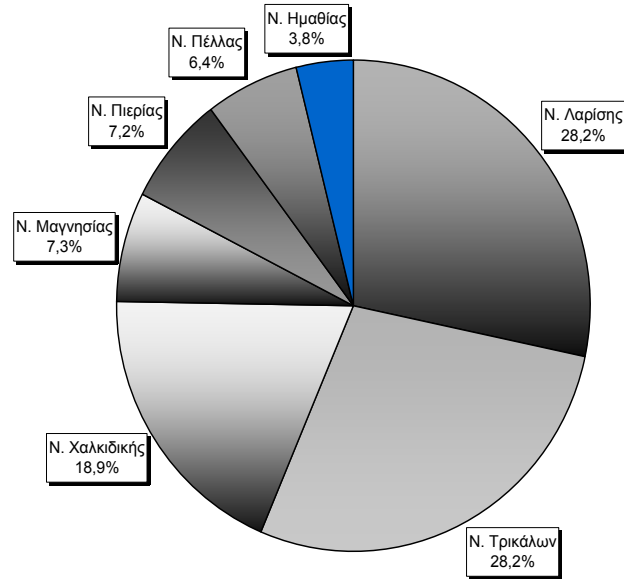
Θετικές Γνώμες κατά Νομό 2002

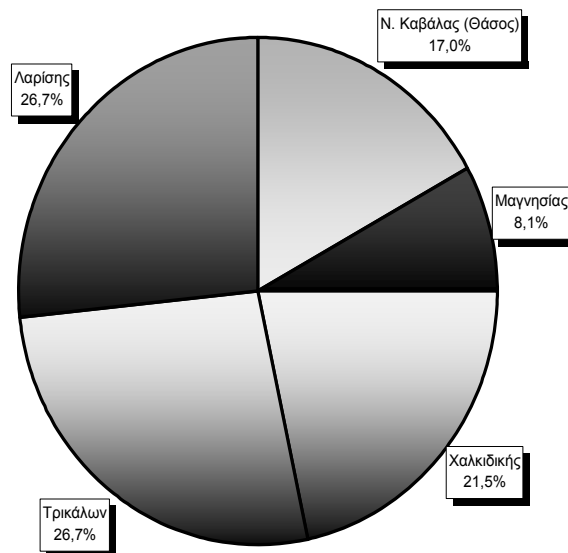
Θετικές Γνώμες κατά Νομό 2003

Αρνητικές Γνώμες κατά Νομό 2002

Αρνητικές Γνώμες κατά Νομό 2003

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας κατέδειξε σαφέστατα το μέγεθος του προβλήματος καθαριότητας που υποβαθμίζει την εικόνα της χώρας μας διεθνώς, φέρνοντας σε διαμετρική αντιπαράθεση την Ιστορία, την Παράδοση και το Φυσικό κάλλος αυτού του τόπου με την ανευθυνότητα, την έλλειψη καλαισθησίας και την ευτέλεια που κυριαρχεί.

Σκοπός της ερευνητικής ομάδας είναι η καταγραφή της πραγματικής κατάστασης, σύμφωνα με την γνώμη των ξεναγών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τα αποτελέσματα των ερευνών του 2002 και 2003 στη Θεσσαλονίκη επιβεβαιώνουν τα ευρήματα της έρευνας του 1997 (και των επαναληπτικών ερευνών του 2000 και του 2003) στην Αθήνα κατά απόλυτο τρόπο. Ενδεικτικό είναι ότι στις περιπτώσεις χώρων και διαδρομών που επισκέπτονται και οι μιν και οι δε (Μετέωρα και διαδρομές προς εκεί - Ν. Τρικάλων) τα ποσοστά των απαντήσεων Αθηναίων και Θεσσαλονικέων ξεναγών σχεδόν ταυτίζονται. Θεωρούμε ότι η έντονη σύγκλιση των πορισμάτων διαφορετικών ερευνών αποδεικνύει τόσο το μέγεθος των περιβαλλοντικών προβλημάτων και της συνειδητοποίησής τους εκ μέρους των ξεναγών, όσο και την ορθότητα της μεθοδολογικής προσέγγισης της ερευνητικής ομάδας. Οι έντονα αρνητικές διαπιστώσεις που προέκυψαν τόσο από την έρευνα των ξεναγών της Αθήνας το 1997 και των επαναληπτικών του 2000 και του 2003, όσο και από τις έρευνες των ξεναγών Θεσσαλονίκης (2002 και 2003), οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η κατάσταση χρήζει άμεσης και δραστηκής αντιμετώπισης με καταμερισμό των επιμέρους ευθυνών και ανάληψη συντονισμένης δράσης εκ μέρους όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Ο καταμερισμός των ευθυνών, περιλαμβάνει:

α) Τις καταναλωτικές συνήθειες, αλλά και τη γενικότερη νοοτροπία όλων μας, οι οποίες δεν περιλαμβάνουν το σεβασμό στον κοινόχρηστο δημόσιο χώρο και δεν έχουν καμία επίγνωση της συνολικής ζημιάς που προκαλούν τέτοιες συμπεριφορές.

β) Τις Αυτοδιοικήσεις, Τοπικές και Νομαρχιακές, οι οποίες έχουν δεχθεί την μεταβίβαση «εξουσίας» αλλά όχι και του συνόλου των υποχρεώσεων που την συνοδεύουν.

γ) Όλους τους εμπλεκόμενους, στο πρόβλημα των απορριμμάτων Φορείς, εφ' όσον συνεχίζουν να λειτουργούν 1334 ανεξέλεγκτες χωματερές, χωρίς μελέτη χωροθέτησης και χωρίς πρόβλεψη των επιπτώσεων της λειτουργίας τους στο περιβάλλον, στον τουρισμό και εν γένει στην ποιότητα της ζωής μας.

δ) Τις αρχές φύλαξης αρχ. χώρων και την τουριστική αστυνομία οι οποίες δεν επαρκούν.

Ευχή θα ήταν:

- η άμεση, ριζική και αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαμορφωμένης κατάστασης σε ολόκληρη την Ελλάδα και ελπίδα μας είναι πως και η συγκεκριμένη έρευνα, με την επισήμανση της χειροτέρευσης της κατάστασης 2002-2003 για την Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα, θα συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση.
- η αναγκαία βραχυπρόθεσμη λύση του προβλήματος είναι η λήψη και εφαρμογή των κατάλληλων βελτιωτικών μέτρων. Εδώ πρέπει να επισημανθεί η έως τώρα ανεπαρκής αντιμετώπιση εκ μέρους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α' και β' βαθμού, τους οποίους δεν φαίνεται να κινητοποιεί ούτε το εύλογο αναμενόμενο όφελος από την αναβάθμιση των περιοχών ευθύνης τους. Όμως η στρατηγική αντιμετώπισης τέτοιων προβλημάτων, που αμαυρώνουν την εικόνα της χώρας μας και υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής όλων μας, συνδέεται με τη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης όλων των πολιτών.

Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να αναζητηθεί η οριστική θεραπεία και υπ' αυτήν την έννοια πρέπει να τονισθεί η απαιτούμενη συμβολή:

- αφενός του Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.), το οποίο ως κεντρικός καθ' ύλην αρμόδιος φορέας επιφορτίζεται με τον προγραμματισμό και συντονισμό μιας τέτοιας προσπάθειας (ήδη τη λογική αυτή εξυπηρετούν τα προγράμματα ευαισθητοποίησης των πολιτών σε περιβαλλοντικά ζητήματα και οι ενέργειες ενημέρωσης του κοινού),
- αφετέρου του θεσμού της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, υλοποιούμενης κυρίως από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) ο οποίος ήδη προ-

σφέρει – και έχει περισσότερα να προσφέρει στο μέλλον – στο ζήτημα της εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών - πολιτών σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος.

Τόσο λοιπόν το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., όσο και το ΥΠ.Ε.Π.Θ. πρέπει να εντείνουν την προσπάθειά τους, με την αύξηση παρόμοιων προγραμμάτων, τη διάθεση μεγαλύτερων κονδυλίων, τη στήριξη και ενθάρρυνση παρόμοιων πρωτοβουλιών, ούτως ώστε και η δημιουργία ενός σύνθετου και λειτουργικού πλέγματος δομών Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης να γίνει κινητήρια δύναμη για την διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης σε όλους μας.